

Rijksdienst Caribisch Nederland
OCW

NEDERLANDS

WHAT'S NEW ...

IN CARIBISCH NEDERLANDS ONDERWIJS

16

Juli 2021
Nummer 16

Het einde van het schooljaar nadert. Terugblikkend op 2020-2021, komen er twee belangrijke begrippen naar boven drijven: herstel en een nieuw normaal. Herstel van de ontstane achterstanden in onze gemeenschap, inclusief in ons onderwijs, als gevolg van de corona pandemie. Om de onderwijsinstellingen daarin bij te staan, heeft het ministerie een Nationaal programma Onderwijs gelanceerd. Waar we bij de afsluiting van het vorige schooljaar 2019-2020 nog midden in de pandemie zaten, is er nu een duidelijke stip op de horizon: we gaan in het nieuwe schooljaar samen werken aan het wegwerken van achterstanden. En aan het nieuwe normaal: het nóg weerbaarder maken van ons onderwijs, ook voor eventuele nieuwe periodes van virusuitbraken.

Het is juist in dit laatste aspect, het weerbaarder maken van ons onderwijs, dat we ook mooie kansen kunnen zien voor het onderwijs in de toekomst. De inzet van digitale middelen maakt verbindingen en contacten mogelijk die voorheen slechts met zeer veel moeite en hoge kosten gerealiseerd konden worden. Denk bijvoorbeeld aan de mogelijkheden van eTwinning: internationale samenwerkingen zowel op het niveau van leerkrachten en schoolleidingen als leerlingen. De digitalisering van ons onderwijs is een onderwerp waar wij zeker verder met elkaar over gaan nadenken en aan gaan werken in de context van de volgende Onderwijsagenda Caribisch Nederland 2021-2025.

Nolly Oleana
Afdelingshoofd OCW in CN

VOORWOORD

Maar nu is het tijd om van uw welverdiende vakantie te gaan genieten. Mede namens de OCW-collega's in Caribisch Nederland en Den Haag, wil ik ieder van u hartelijk bedanken voor uw inzet in het afgelopen schooljaar en een fijne en relaxte vakantieperiode toewensen!

INDEX

3

Colofon

4Herstel en ontwikkeling
Nationaal Programma
Onderwijs voor
Caribisch NederlandVoortgang ontwikkeling
gestandaardiseerde
volgtoetsen**5**Ontwikkeling van start
Referentiekader en
leerlijnen Papiamentu**6**Taalonderwijs
Taalplanning en
taalbeleid voor Saba
en Sint Eustatius**7**NVT coaching project
Saba-Statia zit er bijna opAangepaste procedure
voor oprichten nieuwe
school in Caribisch
Nederland**8**eTwinning: werk
samen met collega's
en leerlingen in het
buitenland!**9**Bestuursafpraak ter
bescherming Papiaments
op Bonaire

Even Voorstellen

Wij zijn de taal-
coördinatoren Bonaire**10**Status ProDemos
programma's in
Caribisch Nederland**11**

Cultuuronderwijs

Over LKCA en het belang
van cultuur in het onderwijs**12**Nieuwe arbeidsvoor-
waarden voor onderwijs-
personeel CNNaschoolse activiteiten op
Saba: voor elk wat wils!**13**

Educatieve excursie

Scholen op Sint Eustatius
bezoeken archeologische
opgravingen**14**

Kibrahacha

EC2 Saba wint Appeltje
van Oranje**15**

Educatief project

Lynch Planetarium, een
educatief project voor
Caribisch Nederland**16**Basis training Regiocanon
voor de eilanden

Even Voorstellen

Vangelise Mills

COLOFON

Deze elektronische nieuwsbrief is een uitgave van OCW in Caribisch Nederland en heeft tot doel om:

- aan onderwijsprofessionals en andere geïnteresseerden informatie te bieden over ontwikkelingen met relevantie voor het onderwijs in Caribisch Nederland;
- de uitwisseling van onderwijsgerelateerde kennis en best practices tussen de eilanden te stimuleren.

Redactie: Elaine Marchena en Minke Visser

Ontwerp en lay-out: I-Design, Ivonne Zegveld

Wilt u op de verzendlijst voor deze elektronische nieuwsbrief of wilt u eraan bijdragen?

Neem dan contact op met Elaine Marchena: elaine.marchena@rijksdienstcn.com

Deadline voor de volgende editie: 15 september 2021

© Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW)

Nationaal Programma Onderwijs voor Caribisch Nederland

Zoals u hoogstwaarschijnlijk weet, geldt het Nationaal Programma Onderwijs ook voor het onderwijs in Caribisch Nederland. Dit programma is er primair voor herstel en ontwikkeling van het onderwijs tijdens en na corona. De scholen kunnen dankzij dit programma extra financiële middelen ontvangen en inzetten om leervertragingen als gevolg van de lockdowns door corona in te halen.

Meer informatie?
Over het Nationaal
Programma Onderwijs

www.nponderwijs.nl

Via brieven, e-mails en bijeenkomsten ontvingen alle scholen in Caribisch Nederland hierover de afgelopen maanden informatie van het ministerie. Recent was er een digitaal spreekuur, waarin de scholen vragen konden stellen over de precieze werking van het programma.

Het ministerie heeft aan alle scholen in Caribisch Nederland gevraagd om:

- door middel van een [school scan](#) in beeld te brengen welke problematiek er onder de leerlingen leeft, als gevolg van corona;
- de bestaande problematiek aan te pakken met behulp van interventies uit de [menukaart](#). De menukaart biedt scholen alle ruimte om een aanpak te kiezen die aansluit bij hun onderwijsvisie en schoolcontext.

Voortgang ontwikkeling gestandaardiseerde volgtoetsen

Sinds december vorig jaar is er onder leiding van [Bureau ICE](#) hard gewerkt aan de voorbereidingen voor de ontwikkeling van de gestandaardiseerde toetsen, die nodig zijn voor de realisatie van een leerlingvolgsysteem (LVS) voor Caribisch Nederland.

In januari zijn er online bijeenkomsten geweest, in het Nederlands en in het Engels, om belangstellenden te informeren over de opzet van het project. Naar aanleiding van deze bijeenkomsten is een [lijst van veelgestelde vragen](#) opgesteld.

Vervolgens zijn er verschillende werkgroepen gevormd:

- de Bestuurlijk Overleggroep, bestaande uit bestuurders van de BES-eilanden;
- de werkgroep BES, bestaande uit leerkrachten van de eilanden;
- de Klankbordgroep, bestaande uit organisaties en personen die bij het project kunnen adviseren.

Daarnaast zijn er twee projectleiders aangenomen die de ontwikkelteams NVT en Engels gaan leiden: Adriaan d'Haens als projectleider Nederlands als Vreemde taal en Marjolein Coppens als projectleider Engels. Een projectleider Papiamentu wordt volgend jaar benoemd, wanneer ook de ontwikkeling van de toetsen Papiamentu start.

Marjolein en Adriaan hebben ieder een team van toetsontwikkelaars samengesteld, met deelnemers uit Nederland en van de Caribisch Nederlandse eilanden.

Voortgang ontwikkeling gestandaardiseerde volgtoetsen

In de tussentijd heeft onze partner, de Rolf groep, middels enquêtes en gesprekken de huidige stand van zaken geïnventariseerd van het taalonderwijs in de talen Nederlands, Engels en Papiamentu op de BES-eilanden.

- Vanaf 1 juli start de daadwerkelijke ontwikkeling van de toetsen; deze zijn naar verwachting in de volgende zomer klaar, waarna ze uitgetest kunnen worden.
- In september/oktober van dit jaar hopen de programmamanager en projectleiders de eilanden te kunnen bezoeken, om zo eindelijk persoonlijk kennis te maken met de medewerkers van de scholen.

Meer informatie?

Wilt u de nieuwsbrief ontvangen om op de hoogte gehouden te worden van het project, of heeft u nog vragen? Stuur dan een e-mail naar ivsbes@bureau-ice.nl.

Ontwikkeling van start referentiekader en leerlijnen Papiamentu

Op 31 mei 2021, na ruim een jaar van uitstel in verband met corona, was de kick off van het ontwikkelingstraject Referentiekader en leerlijnen Papiamentu. Een referentiekader geeft voor een taal de gewenste beheersingsniveaus aan: wat moeten leerlingen kennen en kunnen op bepaalde momenten in hun schoolloopbaan (einde basisschool, einde vmbo, einde havo-vwo)?

Het project wordt in opdracht van OCW uitgevoerd door Mariëtte Hoogeveen van SLO, met Marion Snetselaar (firma Taalconsult) als lokale counterpart. Het doel is om de positie van het Papiamentu in het onderwijs te versterken, het taalvaardigheidsniveau van leerlingen te verhogen en een kader te bieden voor de ontwikkeling van toetsen.

Tijdens de digitale conferentie op 31 mei werden belangrijke aspecten belicht van de context waarbinnen het referentiekader wordt ontwikkeld en gaat functioneren. Ondertussen is een werkgroep van leerkrachten uit het primair en voortgezet onderwijs al een eerste keer bij elkaar gekomen om de ontwikkeling van dit referentiekader te bespreken. Als alles volgens planning verloopt, is het Referentiekader Papiamentu eind augustus 2021 gereed. Op basis van het referentiekader worden vervolgens, samen met dezelfde werkgroep, leerlijnen voor het vak Papiamentu ontwikkeld voor het primair en voortgezet onderwijs. Die maken het mogelijk om het onderwijsaanbod in de verschillende leerjaren beter op elkaar af te stemmen.

Mariëtte Hoogeveen

Marion Snetselaar

Taalplanning en taalbeleid voor Saba en Sint Eustatius

De afgelopen twee jaren, waarin ik werkte aan de ontwikkeling van een taalplanning en taalbeleid voor Saba en Sint Eustatius, waren intens en hebben veel nieuwe inzichten opgeleverd. Niet alleen heb ik de geschiedenis en de ideologieën van deze eilanden diepgaand bestudeerd, maar ik heb ook uitgebreid van gedachten gewisseld met eilandbewoners en het taalonderwijs in details bestudeerd en geëvalueerd.

Terri Bakker, Projectleider taalbeleid voor Sint Eustatius en Saba

Sterke kanten die naar voren kwamen:

- De behoefte aan een gemeenschap die de multiculturele en meertalige achtergrond van de eilandbewoners op waarde schat, groeit;
- De kleinschaligheid van de scholen brengt met zich mee dat de docenten ieder kind heel goed kennen. Dit heeft zeer grote voordelen, zelfs in vergelijking met een tracking system dat zich baseert op enkel de data van de leerlingen;
- De leerlingen beschikken over een goede beheersing van het standaard Engels;
- De eilanden zijn trots op hun moedertalen: het Sabaans en Stataiaans Engels.
- Er is behoefte aan oplossingen voor een meer gelijkwaardige school- en leersituatie voor leerlingen die een andere taal spreken dan het Engels of Stataiaans/Sabaans Engels, zodat alle leerlingen even gemakkelijk toegang hebben tot het curriculum;
- Er is behoefte aan een overkoepelende curriculumplanning voor alle talen, die uitgaat van de vereisten voor het taalonderwijs in alle gedoopte talen;

Punten van aandacht:

- Hoewel dit project zich richt op een onderwijstaalbeleid, heeft het de noodzaak aangetoond voor de ontwikkeling van een eilandelijk taalbeleid dat zich eveneens richt op onder meer de regering, rechtspraak en de handhaving van de wet;
- Het taalonderwijs zou zich moeten richten op het ontwikkelen van een kritisch en analytisch denkvermogen, om de leerlingen voor te bereiden op de eisen van onze gemeenschap in de 21e eeuw;
- Er zou in alle lessen rekening gehouden moeten worden met de talenkennis en het taalbegrip van de meertalige Caribisch Nederlandse leerlingen.

In juli 2021 zal ik de volledige analyses en aanbevelingen afronden en aan de stakeholders overhandigen.

“DE EILANDEN ZIJN TROTS OP HUN MOEDERTALEN: HET SABAANS EN STATIAANS ENGELS.”

Taalonderwijs Saba en Sint Eustatius

NVT coaching project Saba-Statia zit er bijna op

NVT-expert & -coach Adriaan d'Haens in overleg met de leden van de Vakgroep NVT op Sint Eustatius.

“ IK ZIE EEN POSITIEVE EVOLUTIE. ER IS HEEL VEEL GEREALISEERD, MAAR ER BLIJFT NOG VEEL WERK AAN DE WINKEL.”

Adriaan D'Haens zit momenteel in de laatste fase van de ondersteuning die hij als NVT (Nederlands als Vreemde taal) expert en coach bood aan de scholen van Saba en Statia. Hij kijkt met trots terug: “Er is heel veel gerealiseerd, maar er blijft nog veel werk aan de winkel. Ik zie een positieve evolutie: de nodige materialen, toetsen en leerplannen zijn nu allemaal klaar of in ontwikkeling. Dankzij de coaching en professionalisering voelen de leerkrachten zich zekerder als NVT-docent.” De omslag naar efficiënt NVT-onderwijs die eerder al was ingezet, komt zo in een stroomversnelling.

Op basis van een grondige meting van de behoeftes van de leraren, werden vijf didactische prioriteiten ontwikkeld: leraren werden getraind om in hun lessen te werken aan een

communicatief doel dat ze op een **authentieke** en **activerende** manier proberen te bereiken. Ze **integre**ren hierbij de verschillende vaardigheden en besteden bijzondere aandacht aan **woordenschat**. Voor elke les geldt ook: doeltaal = voertaal en NVT-les = NVT/NT2-materialen.

Adriaan faciliteerde ook de oprichting van een vakgroep NVT die de NVT-expertise steeds meer lokaal moet borgen. Hij haalde voor de scholen bovendien een **Erasmussubsidie** van meer dan \$150.000,00 binnen, waarmee leraren bij Belgische collega's lessen kunnen gaan observeren of een (taal)cursus kunnen volgen. “Het NVT-onderwijs is nu klaargemaakt om verder te groeien; Sabaanse en Statiaanse kinderen zullen hopelijk in de toekomst steeds beter Nederlands kunnen spreken.”

Aangepaste procedure voor oprichten nieuwe school in Caribisch Nederland

In Caribisch Nederland is sinds 1 juni de recent ingevoerde wet ‘Meer Ruimte voor Nieuwe Scholen’ van kracht. Deze wet moderniseert de regels om een nieuwe school in het basis- en voortgezet onderwijs op te richten. Er wordt beter gekeken of er voldoende belangstelling is voor een nieuwe school en of deze voldoende kwaliteit kan bieden.

Iedereen in Caribisch Nederland mag een school oprichten met onderwijs naar eigen geloofsen/of levensovertuiging. Het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) houdt toezicht op de kwaliteit van het onderwijs en bekostigt openbaar en bijzonder onderwijs in Caribisch Nederland. De Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO) zorgt voor de bekostiging van de nieuwe school. Hiervoor gelden voorwaarden.

Naast een nieuwe school (voor basis- of voortgezet onderwijs) is het ook mogelijk om een nieuwe nevenvestiging (dependance) op te richten, van een reeds bestaande middelbare school.

Voor meer informatie

Voor meer informatie over de te volgen procedure en de voorwaarden voor het oprichten van een nieuwe school, zie de website van het [ministerie van OCW in Caribisch Nederland](#) onder het menuonderdeel ‘Een nieuwe school oprichten’.

eTwinning: werk samen met collega's en leerlingen in het buitenland!

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

*Heeft u altijd al contact
willen leggen met leerlingen
en collega-onderwijzers
uit landen als Portugal, Polen
of misschien wel Italië?
Dat kan met eTwinning!*

Via eTwinning kunnen scholen op Aruba, Curaçao, Sint Maarten en de eilanden van Caribisch Nederland gratis een digitale samenwerking starten met een school in Europa. U haalt het buitenland in uw klas zonder in het vliegtuig te stappen. Met eTwinning geeft u uw leerlingen een kijkje over de grens. Ze komen in contact met leeftijdsgenoten in andere landen en leren over elkaars taal en cultuur. De leerlingen kunnen samenwerken aan uiteenlopende thema's zoals mediawijsheid en klimaat. Internationaal samenwerken geeft bestaande lessen een extra dimensie en dat is waar de magie van eTwinning ontstaat.

Aanmelden is eenvoudig

Ruim 900.000 onderwijzers uit 43 landen hebben zich inmiddels bij eTwinning geregistreerd. Om deel uit te maken van deze internationale community, hoeft u alleen een gratis account aan te maken via www.etwinning.net. Zodra dit account is goedgekeurd door de eTwinning helpdesk, kunt u van start gaan!

Wat maakt eTwinning bijzonder?

Voor een succesvol internationaal eTwinningproject is het belangrijk dat er een goede match is tussen de deelnemende docenten.

Dit project biedt daarom handige 'partner finding' tools waarmee u heel gericht op zoek kunt gaan naar een buitenlandse schoolpartner die goed past bij u en uw klas. De uitwerking van het project en de samenwerking tussen de leerlingen gebeurt allemaal in de veilige online projectruimte van eTwinning: de TwinSpace. Als docent zet u daar alle opdrachten klaar, voegt naar eigen wens materialen toe en nodigt uw leerlingen uit.

Bij iedere stap van dit proces staat de eTwinning helpdesk klaar om u te helpen. Schroom dus ook niet contact met hen op te nemen.

***Bent u enthousiast geworden
en wilt u meer weten over de
mogelijkheden van eTwinning?***

Meldt u dan aan voor de gratis 'Starten met eTwinning' webinars. Voor meer informatie kunt u ook mailen naar:
etwinning@nuffic.nl

Taalontwikkelingen Bonaire

Bestuursafspraken ter bescherming Papiamentu op Bonaire

Op 11 maart is de bestuursafpraak voor het Papiamentu op Bonaire ondertekend door Minister Kajsa Ollongren van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) en gedeputeerde Nina den Heyer van het openbaar lichaam Bonaire (OLB). Minister Ollongren deed dit mede namens de ministers Ingrid van Engelshoven (Onderwijs, Cultuur en Wetenschap), Arie Slob (Basis- en Voortgezet Onderwijs) en staatssecretaris Raymond Knops van BZK.

Papiamentu is de oorspronkelijke taal op Bonaire. Omdat er steeds meer talen gesproken worden op Bonaire is de bescherming van Papiamentu van groot belang. De gesprekken die hierover zijn gevoerd tussen het Rijk, [het OLB](#), [Stichting SPLIKA](#) en [Fundashon Akademia Papiamentu](#), hebben tot deze bestuursafpraak geleid.

Huntu nos ta logra!

V.l.n.r.: Buket Kilic, Alyn van Rij en Lucretia Leming

WIJ ZIJN DE TAALCOÖRDINATOREN BONAIRE

EVEN VOORSTELLEN

In maart dit jaar zijn wij drieën op Bonaire aan de slag gegaan. Als taalcoördinatoren voor Bonaire hebben wij de zeer brede opdracht om het taalniveau van alle leerlingen op Bonaire, PO en VO, in zowel Papiamentu als Nederlands te verbeteren.

Onze leerlingen bereiken vaak niet het niveau Nederlands dat in Nederland vereist is. Dit heeft volgens ons alles te maken met het feit dat Papiamentstalige leerlingen Nederlands als moedertaal aangeboden krijgen en niet als vreemde taal. Een eigenlijk onoverkomelijke drempel, hoewel een groot aantal leerlingen hier overheen stapt en een Nederlands diploma haalt!

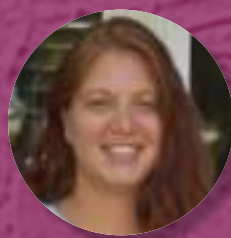
Wij zien het als onze taak om de taalcompetentie van onze leerlingen te versterken en daardoor alle talen naar een hoger niveau te brengen.

Onze speerpunten zijn hierbij:

- Versterken van het Papiamentu als moedertaal met aangepast Referentiekader (ontwikkeld door een werkgroep onder leiding van Taalconsult en SLO waar wij ook aan deelnemen) en doorlopende leerlijnen;
- Nederlands aanbieden als Vreemde taal;
- Aandacht voor Nederlands als Instructietaal;
- Meertalig onderwijs;
- [Taalgericht Vak Onderwijs \(TVO\)](#)

Wij zullen Bonaire op de hoogte houden van en zoveel mogelijk betrekken bij alle veranderingen die gaan komen.

Voor meer informatie: taalcoordinator.bonaire@sgbonaire.com

BUKET KILIC

Ik ben geboren en getogen in hartje Amsterdam en heb daar de studie 2e graads docent Engels afgerond aan de Hogeschool van Amsterdam. Wonend in een multiculturele stad met zo veel verschillende etniciteit heb ik kunnen ervaren hoe het is om met verschillende talen om te gaan. Ik heb les gegeven op een Montessorilyceum, een Vmbo en ook een MBO school. Hierdoor heb ik veel ervaring opgedaan met verschillende niveaus op het gebied van taal. In 2018 ben ik verhuisd naar Bonaire en heb ik 2,5 jaar gewerkt op Fundashon Forma (MBO-1).

ALYN VAN RIJ

Na mijn doctoraalstudie Franse Taal- en Letterkunde heb ik bijna acht jaar gewerkt bij de medische hulporganisatie Artsen zonder Grenzen als trainingscoördinator. Daarna ben ik overgestapt naar het onderwijs. In 2002 ben ik geëmigreerd naar Bonaire voor gezinshereniging met mijn Bonairiaanse echtgenoot en werd docent Frans en Nederlands bij de SGB. Hier heb ik mijn expertise opgebouwd in meertalig onderwijs. Al snel merkte ik dat veel leerlingen van Bonaire een taalvoorsprong hebben; het merendeel van de leerlingen kan zich redden in het gesproken Papiamentu, Nederlands, Engels en Spaans.

Het wordt anders in schrijftaal of instructietaal. Als snel ben ik mij gaan richten op taalbeleid en met name op TVO (Taalgericht VakOnderwijs). Ik was dan ook heel blij met mijn fulltime aanstelling als taalcoördinator SGB-breed in oktober 2020.

LUCRETIA LEMING

Voor mij is werken als taalcoördinator een unieke kans, omdat ik mij al jaren inzet om het taalniveau van mijn doelgroep te verbeteren. Op deze manier kan ik mijn opgedane ervaring en kennis aanwenden voor de kinderen en jongeren op Bonaire. En zo een waardevolle bijdrage leveren aan de verbetering van de kwaliteit van het onderwijs op Bonaire. Ik heb zowel in Suriname als op Bonaire lesgegeven in PO en Vo. In het voorgezet onderwijs als 2e graads docent Nederlands.

Ik was me al heel gauw bewust van de meertaligheid op Bonaire. Daarom heb ik naast mijn opleidingen diverse cursussen en trainingen gevolgd, zoals de Docentencursus verzorgd door de Taalunie. Ik zie deze functie als logische stap waarin ik mijn professionele capaciteiten ten volle kan gebruiken en uitbreiden.

Status ProDemos programma's in Caribisch Nederland

Om de leerlingen in Caribisch Nederland te laten ervaren hoe de democratie en rechtsstaat in het Koninkrijk functioneren, werken de drie openbare lichamen samen met het ministerie van OCW aan de introductie van een drietal scholierenprogramma's van ProDemos.

Wat is er tot nu toe gerealiseerd?

- De voor Caribisch Nederland aangepaste materialen voor de scholierenprogramma's zijn op alle eilanden van Caribisch Nederland ondertussen op een centrale plek opgeslagen;
- Op alle eilanden is afgesproken dat er eerst een try-out fase wordt doorlopen met het programma Democracy: een educatief rollenspel waarin leerlingen samen een eiland gaan inrichten. Door politieke partijen op te richten en vervolgens keuzes te maken over de inrichting van een eiland, ervaren de leerlingen hoe de eilandsraad (volksvertegenwoordiging) werkt.
- Op Bonaire is op 8 juni de eerste training georganiseerd van het programma Democracy, voor leraren van Kolegio Kristu Bon Wardador en de unit Praktijkonderwijs van de Scholengemeenschap Bonaire. De training en de handleidingen worden, op basis van de bevindingen op Bonaire, samen met ProDemos aangescherpt voor gebruik in Caribisch Nederland;
- Op Saba wordt in het nieuwe schooljaar de eerste lerarentraining van Democracy georganiseerd, waarna de sessies met de leerlingen georganiseerd zullen worden;
- Op Sint Eustatius wordt momenteel gewerkt aan de beste aanpak om het scholierenprogramma Democracy met ingang van het schooljaar 2021-2022 te kunnen draaien.

Foto: Bart van Vliet

CULTUURONDERWIJS

OVER LKCA EN HET BELANG VAN CULTUUR IN HET ONDERWIJS

Gedeputeerde Nina den Heijer van Onderwijs, vertegenwoordigers van LKCA, OCW en Plataforma Kultural (Bonaire) met deelnemers van Bonaire, Sint Eustatius en Saba aan de train-the-trainer cursus van LKCA voor cultuurcoördinatoren, in maart 2020.

Het afgelopen jaar lag de focus van het onderwijs primair op vakken zoals taal en rekenen. Heel begrijpelijk. Kunst en cultuur stonden op een laag pitje, want die zijn lastig om thuis te doen. En ook minder belangrijk, alhoewel ...

Cultuuronderwijs bij uitstek helpt kinderen om hun gevoelens te uiten en gevoelige onderwerpen bespreekbaar te maken, om over ervaringen en gedachten te communiceren. Kunst stimuleert creativiteit en verbeeldingskracht, eigenschappen die in deze tijd vol vragen en onzekerheid zo belangrijk zijn. En kunst vraagt aandacht voor schoonheid.

Uniek voor het leergebied Kunst & Cultuur is dat kinderen via kunst op een andere manier naar hun leven leren kijken en zich leren verplaatsen in het leven van anderen. Dat het oké is om aan anderen te laten zien en horen wat je hebt meegemaakt, en je emoties en ervaringen te delen.

Meer informatie Cultuuronderwijs

Neem een abonnement op de **online nieuwsbrief** van LKCA; Vind activiteiten via Podiumkids, Museumkids of **Corona-initiatieven**; of neem een abonnement op de **Cultuurkrant NL** (komt 4x per jaar uit).

Binnenkort ontvangen de scholen in Caribisch Nederland meer informatie over het OCW programma Cultuureducatie met Kwaliteit en wat dit voor Caribisch Nederland betekent.

Meer informatie over LKCA

Landelijk Kennisinstituut Cultuureducatie en Amateurkunst (LKCA) zet zich in om de aandacht voor cultuureducatie, cultuurparticipatie en de toegankelijkheid van cultuur te vergroten. Sinds maart 2020 is er een actieve samenwerking ontstaan tussen LKCA en de eilanden van Caribisch Nederland. Zo organiseerden het ministerie van OCW en LKCA in maart 2020 op Bonaire een cultuureducatie training voor cultuurcoördinatoren van Bonaire, Saba en Sint Eustatius.

LKCA is de kennispartner binnen het OCW programma **Cultuureducatie met Kwaliteit** en verantwoordelijk voor het inbrengen, ophalen en delen van kennis over cultuureducatie binnen en buiten het programma.

Accounthouder Caribische regio

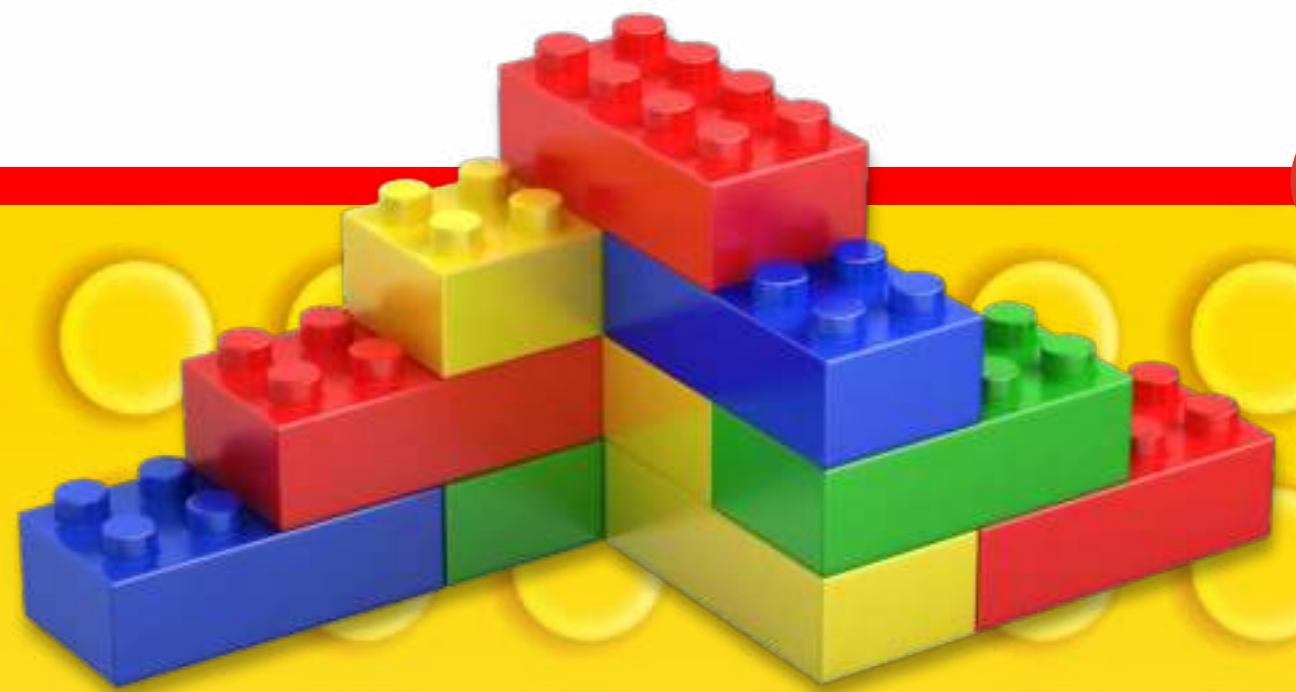
Mevrouw Eeke Wervers, Specialist cultuureducatie
+31 30 711 51 37 • EekeWervers@lkca.nl

Nieuwe arbeidsvoorwaarden overeenkomst voor onderwijspersoneel CN

Op 20 mei ondertekenden de directeur van de Rijksdienst Caribisch Nederland en de verschillende vakbonden een nieuwe arbeidsvoorwaardenovereenkomst Rijksambtenaren Caribisch Nederland voor 2021–2023. Deze voorwaarden gelden voor iedereen die voor de overheid werkzaam is, dus ook voor onderwijspersoneel.

In de nieuwe arbeidsvoorwaardenovereenkomst zijn afspraken gemaakt over versobering van de pensioenen. De directeurs en besturen van de scholen waren hierover al eerder geïnformeerd tijdens voorlichtingsbijeenkomsten en per e-mail. Vrijwel iedereen die in de publieke sector in Caribisch Nederland werkt, is aangesloten bij het [Pensioenfonds Caribisch Nederland](#). De afspraken over pensioenen worden gemaakt in het arbeidsvoorwaardenoverleg RCN. Die afspraken gelden voor alle bij het pensioenfonds aangesloten medewerkers, ook al hebben die een andere arbeidsvoorwaardenovereenkomst.

Afspraken over bezoldiging en toelagen worden voor het onderwijs afgesproken in het "Op Overeenstemming Gericht Overleg" en vastgelegd in een arbeidsvoorwaardenovereenkomst, specifiek voor onderwijspersoneel op de drie eilanden. Na de zomervakantie zal dit overleg plaatsvinden. Dan wordt onder andere besproken of er financiële ruimte beschikbaar is voor de verbetering van arbeidsvoorwaarden.

Naschoolse activiteiten op Saba: voor elk wat wils!

Leerlingen op Saba hoeven zich na schooltijd niet te vervelen. Er zijn veel mogelijkheden voor kinderen om hun interesses en talenten te ontdekken en te ontwikkelen op gebieden als: sport, spel, cultuur, natuur, theater, muziek, dans, zang, dierenverzorging, koken, kunst, knutselen, kostuumontwerp, wetenschap, taal, wiskunde en zelfs sterrenkunde.

Bijna elk schoolgaand kind op Saba neemt dit jaar deel aan een of meer van de ruim 40 naschoolse activiteiten die op het eiland worden aangeboden. 'Als leerlingen uit geen van deze activiteiten iets kiezen, dan gaan we op zoek naar wat ze wel interesseert en gaan we op zoek naar een manier om dat te kunnen bieden.'

De meeste activiteiten worden georganiseerd door de [Saba Nature Foundation](#), de Child Focus Foundation en de [Saba Comprehensive School \(SCS\)](#). De SCS heeft een gevarieerd aanbod in de vorm van 'clubs' waar de leerlingen zich bij kunnen aansluiten. De [Queen Wilhelmina library](#) speelt eveneens een grote rol en veel enthousiaste leraren, ouders en vrijwilligers zijn actief betrokken bij de naschoolse activiteiten. Ook de [Saba Girls and Boys society](#) biedt een rijk naschools en zomerprogramma.

Naast de leuke wekelijkse dagbestedingsactiviteiten (soms meerdere dagen per week), werken sommige clubs en

groepen ook met de leerlingen toe naar grote jaarlijkse lokale activiteiten zoals carnaval, de jaarlijkse triatlon en Saba Day. Of zij nemen deel aan regionale sportcompetities zoals basketbalwedstrijden tegen Sint Eustatius. In maart dit jaar voerden leerlingen van de SCS dramaclub de musical Aladdin op, waar zij maanden naartoe hadden gewerkt.

Een leerling in de SCS club 'Lego Technic'.

De naschoolse activiteiten worden uit diverse bronnen gefinancierd: zowel uit lokale overheidsbudgetten als het interdepartementale programma [BES\(t\) 4 Kids](#).

EDUCATIEVE EXCURSIE

SCHOLEN OP SINT EUSTATIUS BEZOEKEN ARCHEOLOGISCHE OPGRAVINGEN

PROJECTLEIDER RUUD STELTEN:

“DIT ONDERZOEK GEEFT ONS TALLOZE NIEUWE INZICHTEN IN HET LEVEN VAN DE TOT SLAAF GEMAAKTE MENSEN OP HET EILAND. HET IS GEWELDIG DAT DE LEERLINGEN ZO ENTHOUSIAST ZIJN EN IN HET VELD OVER HUN EIGEN GESCHIEDENIS LEREN.”

Leerlingen van alle scholen op Sint Eustatius bezochten tussen mei en medio juni de archeologische opgravingen op het terrein van de luchthaven. Archeologen vonden daar recent een van de grootste begraafplaatsen in het Caribisch gebied van tot slaaf gemaakte mensen.

Om geplande infrastructurele projecten te kunnen realiseren, moest er op Sint Eustatius gegraven worden op het terrein van de luchthaven: het zand op deze locatie is van een hoge kwaliteit en zeer geschikt om mee te bouwen. Omdat bekend was dat zich op deze plek ooit een suikerriet-plantage bevond, werd rekening gehouden met de mogelijke aanwezigheid van archeologisch interessant materiaal.

Toch overtrof de vondst van een eeuwenoude slavenbegraving in april van dit jaar alle verwachtingen. Niet alleen omdat

gaandeweg duidelijk werd dat het gaat om een van de grootste begraafplaatsen in het Caribisch gebied, maar bovenal omdat deze vondst een schat aan objectieve kennis oplevert over de leefomstandigheden destijds van slaven op het eiland. Een mooie aanvulling op de informatie die tot nu toe vooral was verkregen uit verhalen die veelal zijn opgetekend vanuit het perspectief van de plantage-eigenaren en lokale machthebbers.

De lokale archeologiestichting [SECAR](#) voert de opgravingen uit in opdracht van de afdeling Cultuur van het openbaar lichaam Sint Eustatius. Bij de publicatie van dit blad was het openbaar lichaam in overleg over de mogelijkheden voor een nieuwe laatste rustplaats voor de gevonden stoffelijke resten. Deze zijn respectvol en op zorgvuldige wijze behandeld, gedocumenteerd en opgeslagen. Ze kunnen, na grondige analyse, onder andere met behulp van

dna-onderzoek, veel informatie opleveren over zaken als: wat de slaven aten, waar zij vandaan kwamen, mogelijke ziektes waar zij aan leden, etc. Er wordt ook een dna-bank aangemaakt waar inwoners van het eiland zich kunnen aanmelden om te kunnen vaststellen of zich onder de gevonden personen voorouders bevinden. De opgravingen zijn half juni stopgezet en het terrein wordt, met het oog op het orkaanseizoen, afgedekt.

Ondertussen wordt in diverse laboratoria verder gewerkt aan de analyse van de gevonden artefacten. Het veldwerk wordt volgens de planning in januari 2022 hervat.

De leerlingen toonden veel belangstelling en werkten enthousiast mee met de archeologen aan het zeven van zand, op zoek naar mogelijke artefacten zoals sieraden, spijkers, scherven en munten. Projectleider Ruud Stelten die de opgravingen namens SECAR leidt, is tevreden over het verloop van het project tot nu toe.

Kibrahacha

Op 21 januari van dit jaar was de 'soft launch' van Kibrahacha: het partnerschap voor samen opleiden en professionaliseren op Aruba, Bonaire en Curaçao. Tijdens deze lancering volgden schoolleiders en opleiders van de opleidingsscholen en lerarenopleidingen de eerste trainingen.

Dit tweedaagse evenement werd afgesloten met een kleine ceremonie voor alle partners van Kibrahacha, waarbij de drie eilanden digitaal met elkaar waren verbonden. Sinds januari zijn er op de ABC eilanden in totaal negen opleidingsscholen.

Hier volgen studenten van de lerarenopleidingen het werkplekcurriculum. Op iedere opleidingsschool is een schoolopleider aangesteld, die daarvoor een training krijgt vanuit het partnerschap. In het aankomende schooljaar zullen nieuwe opleidingsscholen starten, zodat nog meer studenten op deze manier opgeleid kunnen worden.

De naam Kibrahacha verwijst naar een bekende inheemse boomsoort die groeit op Bonaire.

Ex-bestuurslid Floor Burghgraef neemt namens EC2 het Appeltje van Oranje in ontvangst.
© Oranje Fonds - Stefan van der Kamp.

EC2 Saba wint Appeltje van Oranje

Het Expertisecentrum onderwijszorg EC2 op Saba is een van de drie winnaars van de Appeltjes van Oranje 2021. De Appeltjes van het Oranje Fonds worden jaarlijks uitgereikt aan sociale initiatieven die ervoor zorgen dat mensen kunnen meedoen in de samenleving. Dit jaar gingen de Appeltjes van Oranje naar instellingen die zich inzetten voor psychisch kwetsbare mensen.

EC2 behaalde deze prijs voor het initiatief 'Ways to wellbeing', dat bijdraagt aan het welzijn en de weerbaarheid van kinderen in het schoolsysteem. EC2 werkt met leerlingen die extra onderwijszorg nodig hebben. Sommigen zijn kwetsbaar vanwege een trauma na de orkanen, isolatie vanwege de Covid-19 pandemie, of andere sociale omstandigheden. EC2 heeft een tiental strategieën ingevoerd die de leerlingen helpen hiermee om te gaan.

Net als andere jaren, reikte Koningin Máxima ook dit keer deze prijs uit op Paleis Noordeinde. Door de reisbeperkingen vanwege corona konden de personeelsleden van EC2 op 1 juni helaas niet persoonlijk bij de prijsuitreiking op het paleis aanwezig zijn. De prijs bestaat uit een bronzen beeldje, gemaakt door Prinses Beatrix, en een bedrag van €15.000,00.

APPELTJES VAN ORANJE

EDUCATIEF PROJECT

Lynch Planetarium, een educatief project voor Caribisch Nederland

Jaap Vreeling (uiterst links) en Ishmael Berkel (uiterst rechts) ontvangen een schoolklas bij het Lynch planetarium.

te maken. Zo is er vanuit het ERC-project [Carib Trails](#) informatie geleverd over pre-columbiaanse sterrenkunde, die verwerkt is in programma's die nu in de koepel worden gedraaid.

Scholenproject

Al deze kennis wordt nu samengebundeld om voor Caribisch Nederland een impuls te geven aan dit deel van natuureducatie, met de mogelijkheid om aan te sluiten bij de ligging en geschiedenis van de eilanden. Voor het primair onderwijs is er voor gekozen om, in navolging van de bij ESERO ontwikkelde curricula, de omgeving van de aarde te verkennen met de mogelijkheid het planetariumprogramma te starten op het eiland. Zo kunnen leerlingen op St. Eustatius hun eigen huis vanuit de ruimte in full-dome op de koepel zien en van daaruit als een raket in de ruimte komen. Voor het middelbaar onderwijs zijn alle ingrediënten aan boord om de modernisering van het natuurkunde-onderwijs te ondersteunen. Jaap Vreeling is coauteur van twee verschillende natuurkundemethodes.

Toekomstplannen

De bedoeling is om in samenwerking met Boom uitgevers een Engelstalige module Sterrenkunde te ontwikkelen voor de scholen op Sint Eustatius en Saba, die mogelijk ook bruikbaar is voor de rest van de Engelstalige Caribische regio. Voor Bonaire zal contact worden gezocht met de natuurkundeleerkrachten van het voortgezet onderwijs. Het is de bedoeling dat het Planetarium in de toekomst Saba en Bonaire gaat bezoeken.

In Europees Nederland is vanaf 2010 het scholenproject **Mobiel Planetarium door NOVA: [Nederlandse Onderzoekschool voor Astronomie](#)** (een samenwerking van vier universiteiten), actief met enorm veel succes.

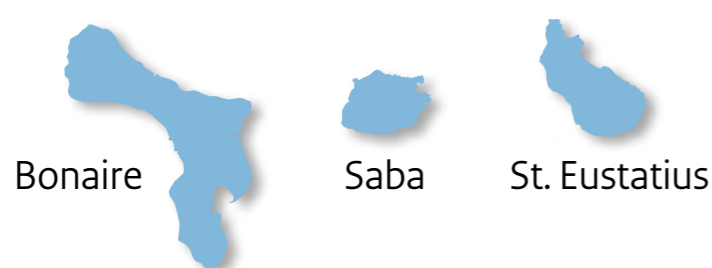
In 2017 ontstond het idee om het Mobiel Planetarium Project van NOVA ook toegankelijk te maken voor de Caribische eilanden. Gekozen is voor Sint Eustatius als uitvalbasis, dit vanwege de aanwezigheid van de oud-coördinator educatie Jaap Vreeling van NOVA, die daar met pensioen is gegaan.

Voorstellingen

Dankzij de hulp van het [Van Dishoeck-de Zeeuw fonds](#), dat is ondergebracht in het Leids Universiteitsfonds, werd het mogelijk om een unieke koepel met installatie aan te schaffen. Met als lokale partner Ishmael Berkel die het Berkel museum op de gelijknamige plantage beheert, werd de Lynch Plantation als uitvalsbasis genomen. Zo werd het mogelijk om sinds maart 2021 voorstellingen te geven op Sint Eustatius en omliggende eilanden. Op Sint Eustatius hebben groepen leerlingen van alle onderwijsinstellingen het planetarium ondertussen bezocht. Vanuit de hele wereld wordt het project ondersteund door sponsoring van licenties om ook het vertonen van educatieve full dome films mogelijk

Voor meer informatie:

[Lynch-Planetarium](#)

Bonaire

Saba

St. Eustatius

BASISTRAINING REGIOCANON VOOR DE EILANDEN

Waarschijnlijk heeft u weleens gehoord van de Canon van Nederland: een lijst van vijftig thema's ('vensters' genoemd) die een chronologische samenvatting bieden van de geschiedenis van Nederland. De Canon wordt veel gebruikt als hulpmiddel in de **Geschiedenislessen**.

Er zijn ook **Regiocanons**, met historische informatie over de verschillende regio's binnen het Koninkrijk. Momenteel wordt er gewerkt aan de ontwikkeling van de Regiocanon Caribisch Gebied.

Na de zomervakantie zal er een basistraining worden georganiseerd, om geïnteresseerden in het Caribisch gebied kennis te laten maken met de Regiocanon en het gebruik ervan. U ontvangt hierover binnenkort meer informatie via het ministerie van OCW.

NIEUWE GEZICHTEN

VANGELISE MILLS

Begin juni ben ik gestart als beleidsmedewerker bij RCN/OCW vanuit het Rijkstraineeprogramma. De komende zes maanden zal ik mij op Bonaire onder andere gaan bezighouden met de leerplicht, digitalisering in het onderwijs en interdepartementale samenwerking met betrekking tot jeugd. Een supermooie kans om mij in te zetten voor de jongeren in Caribisch Nederland en tegelijkertijd een flinke stap te maken in mijn professionele ontwikkeling.

Mijn opleiding Jeugdstudies (Universiteit Utrecht) en werkervaring als leerplichtambtenaar (gemeente Vianen) en inspecteur jeugdzorg (Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd) sluiten goed aan op de functie die ik nu ga uitvoeren. Door mijn huidige kennis en ervaring te combineren met de kennis die ik in Bonaire ga opdoen hoop ik een zichtbare bijdrage te gaan leveren aan de verbetering van de onderwijskwaliteit in Caribisch Nederland. En natuurlijk ga ik ook enorm genieten van de mooie kans die ik krijg om op dit prachtige eiland te mogen werken.

EVEN VOORSTELLEN

